

**Preek zondag 9 oktober, ds. Martine Nijveld, Maranathakerk,
dienst van Schrift en Tafel**

Woord vooraf bij de lezing:

In september begonnen we met het luisteren naar verhalen uit het bijbelboek Genesis. Vandaag een laatste verhaal over Jakob. Volgende week gaan we dan verder met een serie Jozefverhalen.

Het verhaal van vandaag heeft wel enige inleiding.

Als Jakob zijn broer Esau bedriegt...
Als hij ook nog van zijn vader
de zegen voor de eerstgeborene krijgt, die
voor zijn broer bedoeld is,
dan moet hij vluchten,
de woede van zijn broer ontvluchten...

Onderdak vindt hij bij zijn oom, Laban,
broer van zijn moeder Rebekka.
Daar wordt hij zelf
bedrogen: hij mag met Rachel trouwen,
wordt hem toegezegd, maar
hij ontdekt na zijn huwelijksnacht
dat het haar oudere zus Lea is, met wie hij ontwaakt.
Tja, zegt Laban, bij ons gaat de oudste wel voor de jongste...

Maar ook Rachel wordt zijn vrouw...
En dan komt de roep van de Eeuwige tot Jakob
om terug te keren, terug naar zijn land, zijn vader, zijn broer.
Jakob vertrekt bij Laban vandaan
als een rijk man,
gezegend met vrouwen, kinderen, dieren, bezittingen...
Maar ook als een man met angst,
want hij moet zijn broer Esau,
die hij bedrogen heeft,
weer onder ogen zien...
Hij stuurt geschenken naar Esau,
meerdere geschenken, een stroom geschenken,
in de hoop dat Esau hem goed gezind zal zijn...
Hij heeft wat uit te vechten, die Jakob...

Bijbellezing: Genesis 32: 23-33

Preek:

Gemeente van Jezus Christus,

Jakob vecht,
alleen,
worstelt zich de nacht door...

Met wie vecht je, Jakob?
Waarom vecht je?

Het viel me op
dat in veel literatuur - en
ook in gesprekken over dit verhaal -
gezocht wordt
naar een antwoord op de vraag
*met wie Jakob nou
eigenlijk
strijd levert...*

Vecht hij met God,
met een engel of een rivierdemon?
Of vecht hij
met zijn broer,
met Esau, die vast ook nog
wel iets met hem uit te vechten heeft...
Vecht hij met zijn vader, die hij bedrogen heeft?
Die hij weer onder ogen moet komen?
Of vecht hij gewoon met zichzelf,
met zijn eigen schaduw,
met zijn verleden,
zijn geweten,
wie hij is, wat hij zou moeten, zou willen zijn,
vecht hij de vragen van goed en kwaad?

Maar is het wel een of – of?
Misschien hebt u ook
weleens van die slapeloze nachten
waarin je dingen die gebeurd zijn,
niet goed gegaan zijn, misstappen,
een conflict, een relatie verstoord,
iets stoms gedaan,
om en om keert...
En met wie vecht je dan?
Het is ongetwijfeld
ook hier
een en – en...

Je zou kunnen zeggen
dat Jakob hier de grote vragen
van het boek Genesis
vecht...

De vragen waarmee het boek begint:
mens, waar ben je
en
mens, waar is je broer/je zuster...
De vragen van ons mens-zijn...
Uitgevochten voor het aangezicht
van de Eeuwige...

(...)
Twintig jaar eerder,
zo vertelt het verhaal,

ontvlucht Jakob,
met hulp van zijn moeder,
zijn land, zijn vader, zijn broer...
Bij Bethel brengt hij de nacht door:
de zon gaat onder,
vertelt de verteller dan...
En die gaat niet meer op...

Pas ná het gevecht,
niet eerder,
horen we dat de zon weer opkomt,
het licht over Jakob opgaat...

Twintig jaar heeft Jakob
als het ware
geleefd in het donker...
Het licht van de Tora, het licht van de goede schepping,
het licht van de eerste dag,
verduisterd was het...

Maar de Eeuwige roept hem
om op zijn schreden terug te keren...
Roept hem tot omkeer...
En dan ontdek je
dat dit verhaal telkens gaat over broederschap,
die in broedertwist is ontaard,
over samenleven, maar hoe doe je dat?

Teruggaan naar het land betekent
dat Jakob zijn broer Esau
weer onder ogen
komen moet...

Veelzeggend dan
dat het
komende woensdag
Grote Verzoendag is...
Grote Verzoendag, dé joodse feestdag,
Jom Kippoer (jom kippoerim), dag van de vergevingen,
beinning op dat waarin je tekort schoot,
beloften die je deed en niet nakwam,
de dingen die je dwarszitten,
staan tussen jou en je Schepper...
Dag van de vergevingen...

Vergeving die verrassenderwijs door
Esau wordt gepraktiseerd,
want als u doorleest (Genesis 33) ontdekt u
dat Esau niets van geschenken weten wil,
niets van goedmakers -
het enige wat hij doet is zijn broer
met open armen ontvangen.
Dat is waar hij

in die twintig jaar zonder zijn broer
bij uit kon komen...
Hij heeft dus vast ook een gevecht geleverd...

En waar Jakob Esau heer noemt
en zichzelf dienaar,
hij de ander heel groot en zichzelf heel klein maakt,
wil Esau daarvan niets weten en noemt hij hem alleen maar broer.
In het verhaal lijkt Esau degene te zijn
die zo goed als God is.
En kan Jakob zeggen dat het is alsof hij
in het gezicht van Esau het gezicht van de Eeuwige ziet...

(...)
Ik begreep dat EO-man Bert van Leeuwen,
van het familiediner,
een nieuw programma heeft,
face to face,
waarin mensen die een conflict
met elkaar hebben, uit elkaar zijn gegroeid,
andere wegen gegaan,
tien minuten
zwijgend tegenover elkaar gaan zitten,
face to face,
elkaar in het gezicht zien,
in de ogen zien.
Ik zag het programma niet,
misschien dat u het zag,
en wat ik er van moet denken, weet ik niet,
maar zeker zullen ook dat
gevechten zijn...

(...)
Aan het eind van het gevecht
als de nacht gaat wijken, de morgen daagt,
belanden we in een verwarrende
woordenwisseling over
zegen en naam...

Een moment om de tekst er even bij te halen...
Vers 27...

De één: laat me los...
De ander: ik laat je niet los tenzij je me zegent...
Om niets minder dan zegen doet Jakob 't...
Hij blijft vechten, blijft geloven,
zijn geloof is gevecht...
Vechten een vorm van geloven...

De één: hoe is je naam?
De ander: Jakob...
Wat niet minder is dan een biecht, niet opnieuw doet hij zich voor als zijn broer,
zoals toen, bij zijn vader...

Jakob, dat ben ik, naam die betekent hielenlichter, pootjehaker,
zijn schaduwzijde ontkent hij niet...

Dit ben ik en
geen ander...

Met wat ik deed en misdeed:
hier ben ik...

De Ene: niet Jakob,
niet Jakob zal nog worden gezegd als je naam,
een nieuwe naam krijg je,
Israël, vechter met God, want gevochten heb je met God en mensen,
en je hebt overmocht, een oud woord,
andere vertalingen zeggen: je hebt gewonnen, maar dat lijkt me te plat,
meer is het zoiets als 'je bent staande gebleven,
overeind gebleven...'
En het is alsof die nieuwe naam
een nieuwe blik op heel
zijn leven geeft...
Hij ook als nieuw
naar zichzelf mag zien,
naar zijn leven, zijn verleden,
met een genadiger blik,
milder...

Jakob: geef me dan ook jouw naam...
Gelijk oversteken, jij de mijne, ik de jouwe...
Maar die naam krijgt Jakob niet, wel wordt hij gezegend...
Waar in iets van het geheim van de Eeuwige oplicht:
niet in een naam te vangen,
maar wel ons op weg zettend, duw in de rug...
Als het gaat om de Eeuwige,
is de Naam nooit bezit, zodat je weet hoe het zit,
de waarheid in pacht, dogma's en zeker weten,
maar altijd is het belofte, de Naam is zegen,
met je meegaand, meereizend...
Je zult wel zien...

Gezegend wordt Jakob.
En als je verder leest,
hoor je hoe hij graag wil dat Esau
zijn geschenken aanneemt, iets van zijn bezit aanvaardt;
letterlijk staat er dan: neem toch mijn zegen...
Jakob heeft blijkbaar geleerd
dat zegen er om te delen is...
Niet voor jou alleen...

(...)

Een nieuwe naam krijgt Jakob,
maar de verteller van het Genesisverhaal
zal hem gewoon Jakob
blijven noemen.
Bij zijn oude naam.
Niet om Jakob vast te pinnen op zijn verleden,

vermoed ik, hoop ik,
maar om ons te vertellen dat
die nieuwe naam
een roeping is, toekomst, opdracht...

Als mens geroepen
om telkens weer het gevecht
aan te gaan
met God en mensen...
Niet te berusten,
wakker te liggen,
waakzaam te leven...
Als een soort
van omkeer telkens weer....
Geraakt is hij, mank loop hij, deze nacht
zal hem zijn leven heugen...

Getekend voor zijn leven.
Geen machoman, die het allemaal wel even zal doen,
maar mens in kwetsbaarheid...

Ergens las ik
dat de naam Israël niet alleen
vechter met God betekent,
maar ook
God vecht
betekenen kan...

En dat vind ik nog wel iets om op door te denken,
omdat je dan ontdekt dat God in ons mensen vecht, gevecht levert...
Om ons vecht...

Mens, waar ben je?
God vecht
om ons mens-zijn,
onze
menselijkheid...

Amen.